

Svoboda gnezdi v določenosti

Gregor Tomc

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana,
gregor.tomc@fdv.uni-lj.si

Filozofom, ki izhajajo iz trdega determinizma (redukcija višjih procesov na nižje), se kaže avtonomija posameznikov kot problematična. Svobodno voljo problematizirajo, ker smo ljudje fizična, biološka ali nezavedno kognitivna bitja in je vse naše zavestno odločanje zato določeno s fizikalnimi, biološkimi in/ali kognitivnimi zakonitostmi. V pričujočem razmišljanju skušamo trdi determinizem dopolniti s konceptom emergence (oblikovanje novih kvalitete iz naključnih interakcij kolektivitet sestavnih delov). Na ta način se nam kaže delovanje v svetu kot dvojno: tako določeno kot naključno. Po našem mišljenju je smiselno avtonomijo posameznikov opazovati le na najvišji, kognitivni ravni sveta, v interakciji semiavtonomnih posameznikov in socialnega ozadja. V analizi primerjamo dve idealno tipski socialni situaciji, ki sta relevantni za razmišljanje o avtonomiji: ko ozadje pretirano strukturira posameznikovo delovanje in ko se posameznik od ozadja pretirano osvobodi.